

**Závěrečná zpráva komise
k evaluaci tvůrčí činnosti
Ústavu pedagogických a psychologických věd
Fakulty veřejných politik Slezské univerzity v Opavě**

Předsedkyně komise:

prof. Dr. phil. Gerlinda Šmausová, Priv. Doz.

emeritní profesorka Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci

Členové komise:

doc. PhDr. Mário Dulovics, PhD.

Pedagogická fakulta univerzity Mateja Bela, Banská Bystrica

doc. PhDr. ThDr. Stanislav Košč, PhD.

Katolícka univerzita v Ružomberku, Pedagogická fakulta, katedra Socialnej práce

Závěrečná zpráva vychází z evaluací pracoviště podle požadavků „Rozhodnutí děkana č. 16/2019, příloha 1, článek 3“ a obsahuje jak shodná, tak i rozcházející se mínění k jednotlivým obsahovým bodům, v souladu se sebehodnotící zprávou.

Pracoviště se ve své tvůrčí a vědecké činnosti zaměřuje na oblast pedagogiky a psychologie. Uvedené oblasti jsou spjaty s realizovanými bakalářskými studijními obory/programy Sociální patologie a prevence a Edukační péče o seniory. Uvedené studijní obory jsou součástí specializace v pedagogice, v případě programů oblasti vzdělávání neučitelská pedagogika. Zprávy členů komise zdůrazňují společenský význam obou oborů, pro jejichž absolventy přibývají možnosti uplatnění se na pracovním trhu.

a) Zaměření tvůrčí činnosti pracoviště

Tvůrčí činnost pracoviště se zaměřuje především na otázky sociální patologie a prevence (Vašutová, 2020; Janiš ml., Kocourková, 2019; Vašutová, 2019; Vašutová, Gregor, 2019; Skopalová, Janiš ml., 2017; Hedrichová, Skopalová, 2016 ad.) a na oblast sociální práce, a to konkrétně v části věnované edukační péči o seniory (Janiš ml., Procházka Šeböková, 2019; Janiš ml., 2019; Slováček, 2019; Slováček, Slováček Hagenová, 2019; Kalnický, 2018; Janiš ml., Skopalová, 2016 ad.). Podrobnější výčet publikační činnosti je obsažen na webových stránkách pracoviště, a to jak kumulativně, tak pod záložkami jednotlivých pracovníků. Tvůrčí činnost pracoviště je v souladu s realizovanými studijními obory/programy.

b) Úroveň tvůrčí činnosti

Tvůrčí činnost pracoviště se zaměřuje na aplikovaný výzkum, zejména na projekty podporované Moravskoslezským krajem a městem Opava. Další část projektové činnosti souvisí s vnitřním

grantovým systémem fakulty/univerzity. Na úrovni základního výzkumu byl řešen projekt GAČR dr. Slovákem, který byl volně spjat se zaměřením studijních oborů/programů. Jeden pracovník publikuje pravidelně, další tři v dostatečné míře. Doc. Dulovics zmiňuje: „*Publikačná činnosť so zameraním na edukáciu a starostlivosť o seniorov, v intenciách študijného odboru Edukačná péče o seniory, je u pracovníkov ÚPPV kvantitatívne nižšia*“. Autoři publikací často čerpají jen z českých nebo do češtiny přeložených publikací, což neumožňuje vyrovnávání se současnými stavby vědění v daných výzkumných oborech. Namátkou lze zmínit setrvávání u tradičních názorů o vlivu dědičnosti oproti novým výzkumům reziliencie, které otvírají inovativní výchovné perspektivy. Publikační výstupy pracovníků vycházejí v recenzovaných časopisech, které nejsou indexovány ve WOS či Scopus, což zřejmě snižuje možnost úspěchu při získávání projektů GAČR a TAČR. Publikované monografie jsou spjaté převážně s vlastním vydavatelstvím univerzity s tím, že se zpravidla jedná o studijní texty. Člen komise doc. Košč považuje publikování učebnic za přednostní úkol vysokoškolských pedagogů, je ale třeba vzít v úvahu, že nejlepším předpokladem jejich vědecké kvality a aktuálnosti je předchozí zkušenost s publikováním v recenzovaných časopisech. S ohledem na realizaci pouze bakalářského stupně studia je tvůrčí a publikační činnost dostačující, bylo by ale záhodné již zakládat možnosti pokračování studia v případných magisterských programech, a sice zařazováním kritických diskusí k teoriím oboru. Je třeba, aby se v budoucím období studie vyrovnávaly s cizojazyčnou literaturou, jejíž znalost je předpokladem publikování v indexovaných časopisech. Kromě nutné kontroly: „*Pre hodnotenie zamestnancov je vypracovaný systém kontroly a kritéria hodnotenia práce nielen na úrovni pracoviska, ale aj na úrovni fakulty, čo je možné považovať za vhodný motivačný nástroj pracovníkov ÚPPV*“ (Dulovics), by bylo vhodné, pracovníky s nižší publikační činností motivovat v rámci řešení týmových výzkumných projektů, a zavazováním je k aktivní účasti na mezinárodních konferencích.

c) Propojení tvůrčí činnosti se vzdělávací činností

Tvůrčí činnost je z velké části propojena s realizovanými studijními obory/programy, jak dokazuje první bod evaluace. Pracovníci se zaměřují na řešení projektů ve vazbě na region a publikačně obohacují témata spjatá s profilem pracoviště, jak opět dokladují informace na webu pracoviště. Členové komise oceňují, že i studující a absolventky a absolventi jsou zapojováni do realizovaných vědeckých projektů, a že sami v praxi realizují preventivní programy.

d) Personální zabezpečení

Pracoviště podle předložené zprávy deklaruje 11 pracovních úvazků. Z toho se jedná o 4,5 úvazku docentů, 5,5 úvazku odborných asistentů s vědeckou hodností. Oborově se jedná zejména o pracovníky, kteří graduovali v oboru pedagogika (celkem 6), psychologie (celkem 4) a filozofie (1). Při realizaci studijních oborů/programů pracoviště spolupracuje s dalšími pracovišti fakulty, jako je Ústav středoevropských studií, Ústav veřejné správy a regionální politiky, Ústav ošetřovatelství, Výzkumné centrum pro sociální začleňování, Centrum empirických výzkumů. Pracoviště dále spolupracuje s řadou odborníků z praxe. Z uvedeného vyplývá, že studijní obory/programy jsou personálně zabezpečeny, podle sebehodnotící zprávy zkušenými pedagogy. Pro odborný růst pracoviště pracujícím s pojmem „sociální patologie“ by ale bylo záhodné je v dohledné době doplnit o pracovníka se sociologickou specializací, která je dosud zajišťována jen externě. Sociologická data o stavu společnosti jsou ve výzkumných projektech a publikacích dosud pojednávána jen více méně heslovitě, bez vlastního teoretického rámování. Nově zavedená disciplína by mohla poskytnout i příležitost pro rozšíření publikační činnosti. Z uvedených dat nelze přesně posoudit zapojení pracovníků do výuky, výzkumu a projektů ve vztahu k pracovišti.

Ze hlediska sociologie se odkrývá závažný problém, a sice samotné pojmenování studijního programu „Sociální patologie a prevence“. Členové komise doc. Dulovics a doc. Košč, sami pedagogové, se nad názvem nepozastávají. Pro socioložku je název problematický v tom, že neodpovídá oborové klasifikaci jevů a tím ani vyučovaným předmětům. Pojem „sociální“ zahrnuje celkové společnosti, které mohou

být vymezeny jako jednotlivý stát. Přenos pojmu *patologie* z medicíny, kde je určován *přírodovědeckými* metodami do sociologie byl již kriticky diskutován Durkheimem, když se mu kriminalita jevila jako součást normality.¹ Nežádoucí stavy společnosti se označují např. jako anomie, dysfunkce, konflikt, nezaměstnanost, válka. O jejich existenci podle vlastních kritérií rozhodují různé orgány: právo, politika, ekonomie atd., ale i etický diskurz v případě výskytu např. „odcizení“. Obsah hodnoceného studia se ale týká „jen“ *individuálních či skupinových odchylek od zavedených psychologických a pedagogických normativních předloh*, s úmyslem, jim v pedagogickém jednání předcházet. Kromě tohoto „vědecko-systematického“ problému hraje roli i pouhá jazyková konotace. Studijní obor by si zasloužil „modernějšího“ názvu než je „patologie“, který vlastně stigmatizuje děti, které jsou „anomickým“ společenským vlivům vystaveny. Srovnatelné studijní obory jsou označovány např. jako „Ochrana dětí a mládeže“ anebo „Prevence rizikového jednání u dětí a mládeže“. Volba adekvátního názvu se samozřejmě rozhoduje v diskusích s Národní akreditační komisí.

e) Řešené projekty

Sebehodnotící zpráva dokladuje zapojení pracoviště do řešení jednoho projektu GAČR, rezortních projektů MŠMT (3 projekty), Ministerstva zdravotnictví (1 projekt), Evropský sociální fond (3 projekty), univerzitní grantová schémata (11 projektů), Moravskoslezský kraj (1 projekt), Město Opava (1 projekt). Pracoviště je vytíženo především řešením vnitřních projektů univerzity, dále pak rezortními projekty, kam patří projekty MŠMT a ESF. Dalšími poskytovateli je MZ, MSK a Město Opava. Celkem pracoviště řešilo 10 projektů od vnějších poskytovatelů a 11 od univerzity, což prokazuje schopnost přispívat k odpovědím na nastolené otázky. Ke zvýšení kvalitativní úrovně projektů je třeba opětovně zmínit nutnost zohlednění cizojazyčné literatury, jejíž recepce by mohla vést k diskurzivnějším postojům k zavedeným teoriím i praxím.

f) Národní a mezinárodní spolupráce

Národní spolupráce je zastoupena skrze řešení projektů Moravskoslezského kraje a města Opavy, dále pak projektů MŠMT a MZ. Tyto projekty jsou obsahem předešlého bodu sebehodnotící zprávy.

Mezinárodní spolupráce je realizována v rámci bilaterálních smluv Erasmus, a to se slovenskými, polskými a jednou lotyšskou vysokou školou. Další spolupráci deklaruje účast na devíti zahraničních konferencích a workshopech v letech 2014-2019. Doc. Dulovics shrnuje takto: „*Národní spolupráce ÚPPV s inými inštitúciami je na vysokej úrovni... ÚPPV vykazuje špičkovú spoluprácu na medzinárodnej úrovni*“. Člen komise doc. Košč připomíná, že zapojování se do mezinárodních sítí je dlouhodobý proces, ve kterém ÚPPV rozumně postupuje od sousedících zemí s podobnou nedávnou historií k dalším zemím v Evropské unii.

Otázkou je, kolik pracovníků se jednotlivých akcí zúčastnilo? Zde je potenciál pro další rozvoj, a to jak v oblasti vědy a výzkumu, zahraničních mobilit, tak i v publikační činnosti. Regionální spolupráce „univerzit v regionu“ je rozumná a záslužná, neměla by ale vést k přehlížení společenských změn a jejich teoretické reflexe v dalších částech světa. Vystává otázka jazykové vybavenosti pracovníků.

g) Společenský význam tvůrčí činnosti

V oblasti teorie považujeme za výkon přínos k jejímu vlastnímu rozvoji. Pokud přístupné publikace vycházejí ze znalosti *state of the art* oboru, který vždy překračuje národní kontext, spočívá jejich přínos

¹ Émile Durkheim, *Les règles de la méthode sociologique*. Paris: Félix Alcan, 1895./ *Pravidla sociologické metody*. Praha: Masarykova sociologická společnost, 1926.

v uplatnění poznatků ve vlastním výzkumu. Teoretická úroveň výzkumů a publikací se dílem zobrazuje v citačním indexu, který při evaluaci nebyl k dispozici. Význam tvůrčí činnosti by se zde zvýšil s orientací na protikladné teorie v oboru, na jejich diskusi a vytváření vlastních syntetických teoretických přístupů. Důležitým nástrojem k zvyšování vědecké prestiže univerzity je vydávání peer-reviewed časopisu *The Social Pathology and Prevention (S.P.P.)*, „*ktorý vychádza dvakrát ročne od roku 2015 pod záštitou pracoviska*“ (Dulovics).

Jako důkaz pro společenský význam Ústavu pedagogických a psychologických věd doc. Dulovics dále uvádí: „*Vedecko-vyskumná, publikačná činnosť, participácia na spolupráci s praxou, či účasť v odborne zameraných organizáciách či asociáciách (Česká pedagogická společnost, Českomoravská psychologická společnost, Česká sociologická společnost, Česká kriminologická společnost, Česká asociace pedagogického výzkumu, ... členství v Asociaci vzdělavatelů v sociální práci)*“.

Publikace s aplikačním dopadem do regionu jsou potřebné a přínosné. Pokud lze z přístupných publikací posoudit, je v nich metodologie analýzy stavů a preventivních opatření erudovaně do detailu rozpracována. Přesto je možné vyslovit přání, aby pracovníci současně pozorně sledovali vývoj teorie v rozsáhlejší perspektivě: „regionální“ je součástí „globálního“.

h) Spolupráce pracoviště s veřejností/regionem

Pracoviště organizovalo kulaté stoly (6), konference (6), cykly přednášek odborníků z praxe, dny prevence, a to zpravidla se zaměřením na oblast sociální práce. Pracoviště se dále podílí na rozvoji třetí role univerzity, a to v oblasti univerzity třetího věku. Pracoviště se aktivně zapojuje do organizace a realizace aktivit v regionu, což poukazuje na velký význam pracoviště pro region. Pracovníci jsou členy místních organizací, jako např. Místní akční skupiny, Komunitního plánu statutárního města Opavy. Kontakt s praxí se projevuje jako jedna z přednostních aktivit pracoviště.

i) Způsob a výsledky vnitřního hodnocení tvůrčí činnosti pracovištěm

Sebehodnotící zpráva obsahuje popis způsobu vnitřního hodnocení tvůrčí činnosti pracovníků a vyjadřuje se k výsledkům. Vedoucí ústavu pedagogických a psychologických věd, doc. PhDr. Jitka Skopalová, Ph.D. popisuje co do spolupráce s akademickými, politickými a společenskými organizacemi bohatě rozvinutou činnost pracoviště, a neopomíná přitom ani dosud nenaplněná očekávání na publikační činnost a na podávání grantových přihlášek. Hodnocení doc. M. Dulovicse: „*Pracovisko má jasne stanovené ciele a strategický plán rozvoja, predovšetkým v oblasti publikačnej a vedecko-výskumnej činnosti pedagógov.*“

V Saarbrückenu, 14. září 2020

Prof. Dr. phil. Gerlinda Šmausová, Priv.-Doz.

V Necpaloch, 18. septembra 2020

doc. PhDr. ThDr. Stanislav Košč, PhD.